

Arbetsmarknadsförvaltningen

Arbetsmarknadsnämnden

BeslutHandläggare:
Tuomo Niemelä

Skrivelse till arbetsmarknadsdepartementet, socialdepartementet, Sveriges kommuner och landsting samt Socialstyrelsen

Beslut

Arbetsmarknadsnämnden föreslås besluta

att skicka upprättat förslag på skrivelse till arbetsmarknadsdepartementet, socialdepartementet, Sveriges kommuner och landsting samt Socialstyrelsen

Sammanfattning

Arbetsmarknadsförvaltningen har fått nämndens uppdrag att upprätta en skrivelse till berörda statliga instanser med förslag på förändringar där kostnader som tillhör det statliga ansvaret belastar kommunen och förlänger individens behov av ekonomiskt bistånd.

I förslaget till skrivelse föreslås förändringar inom dessa områden

- Initialt ekonomiskt bistånd ("glappet") i väntan på etableringsersättning.
- Etableringsersättning
- Jobbstimulans
- Individanpassat försörjningsstöd

Ärendet

I december 2010 infördes lagen om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare. Lagen innebar att staten genom Arbetsförmedlingen övertog samordningsansvaret för nyanländas etablering från kommunerna som fram till dess ansvarat för nyanländas introduktion. Intentionerna i lagen har inte infriats som det varit tänkt. Det fanns redan från början ett inbyggt "glapp" i ersättningssystemet då etableringsersättningen inte överlappade LMA-ersättningen (Lag (1994:137) om mottagande av asylsökande), som betalas ut av Migrationsverket tills den nyanlända kommunplacerats. Kommunerna fick ansvar för att betala ut initialt ekonomiskt bistånd ("glappet") i väntan på utbetalning av etableringsersättning. Intentionen var att glappet skulle vara kort och ekonomiskt bistånd en högst tillfällig insats. Så blev inte fallet utan glappet i

ersättningssystemen blev betydligt längre än vad som avsågs och har medfört ökade kostnader för kommunerna.

Etableringsersättningen ligger kvar på samma nivå som när reformen infördes. Nivån sattes 2010 med utgångspunkten att den nyanlände skulle klara sig utan kompletterande ekonomiskt bistånd. Förvaltningens uppföljning av nyanländas förekomst inom ekonomiskt bistånd visar att 76 procent av de nyanlända inom etableringen, med utbetald etableringsersättning, även uppbär försörjningsstöd under de två år som etableringsprogrammet pågår. 54 procent är kvar efter avslutad etablering. Det signalerar att etableringstiden är för kort och därför bör etableringsersättningen höjas och betalas ut under en längre tid än två år. Nivån på etableringsersättningen och tiden (två år) som etableringsersättning utgår medför ökade kostnader för kommunerna genom individens behov av kompletterande försörjningsstöd. I Norge finns ett förslag om en flexibel tid för deras motsvarighet till etableringsprogram, ”introduktionsprogram”. Programmet i Norge föreslås vara från tre månader till fyra år beroende på individens förutsättningar och behov.

2013 infördes en jobbstimulans för personer med ekonomiskt bistånd i syfte att öka möjligheterna för personer med ekonomiskt bistånd att försörja sig själva genom arbete. Samtidigt skulle socialtjänstens möjlighet att stimulera, uppmuntra och stödja dessa personer till egen försörjning öka. Jobbstimulansen innebär att 25 procent av inkomsterna undantas vid beräkning av ekonomiskt bistånd. Reformen har en inlåsnings effekt. Många hushåll fortsätter att ta emot ekonomiskt bistånd trots att de arbetar och har inkomster över försörjningsstödsnivå. Förutom inlåsnings effekten ökar jobbstimulansen kommunernas kostnader för utbetalt ekonomiskt bistånd.

Inom ekonomiskt bistånd registreras ärendena som hushåll och beräkningar görs utifrån det. Att göra försörjningsstödet individanpassat gör det tydligt att det är varje individs eget ansvar att bidra till sin försörjning. Detta stärker individens självständighet. Förändringen skulle särskilt gynna utrikesfödda kvinnor som i lägre utsträckning än inrikesfödda kvinnor är ute på arbetsmarknaden. Ett individanpassat försörjningsstöd gör det tydligt att det är varje individs eget ansvar att bidra till sin försörjning. Detta stärker individens självständighet. Individanpassat försörjningsstöd minskar risken att särskilt kvinnor hamnar i sin partners ekonomiska makt.

Konsekvenser för barn/elever

Förslagen har en positiv påverkan då de syftar till att få fler i en egen hållbar försörjning, däribland barnfamiljer med ekonomiskt bistånd.

Konsekvenser för näringslivet

Ej aktuellt i detta ärende

Konsekvenser för jämställdhet

Förslaget om individanpassat försörjningsstöd har en positiv effekt på jämställdheten vid ett genomförande.

Ekonomiska konsekvenser

Kommunens ekonomi gynnas positivt om förslagen genomförs.

Arbetsmarknadsförvaltningen

Lena Winterbom
Förvaltningsdirektör

Arbetsmarknadsnämnden

BrevHandläggare:
Tuomo Niemelä**FÖRSLAG**Arbetsmarknadsdepartementet
Socialdepartementet
Sveriges kommuner och landsting
Socialstyrelsen

Åtgärder för att klara välfärdens utmaningar

Arbetsmarknadsnämnden i Uppsala kommun, föreslår förändringar för att öka kommunernas förutsättningar att bättre kunna stärka människors möjligheter till etablering på arbetsmarknaden och en egen hållbar försörjning. Nämnden vill se förändringar inom:

- **Initialt ekonomiskt bistånd** ("glappet") i väntan på etableringsersättning. – statlig brist på koordination drabbar kommuners ekonomi.
- **Etableringsersättning** – uteblivna ersättningshöjningar innebär ökade kostnader för kommuner.
- **Jobbstimulans** – dyr reform som kan skapa inlåsnings effekter och som saknar tydlig effektutvärdering.
- **Individanpassat försörjningsstöd** – tydliggör individens försörjningsansvar.

Initialt ekonomiskt bistånd-glappet

Det tar betydligt längre tid för den nyanlände att få igång sin etableringsplan på Arbetsförmedlingen än vad som ursprungligen var tanken. I väntan på att etableringsersättningen betalas ut är den nyanlände hänvisad till ekonomiskt bistånd. I Uppsala var glappet 2018 i genomsnitt två och en halv månad och under året betalades drygt 13 miljoner kronor ut som relaterades till glappet. Glappet måste förkortas och att det är orimligt att kommunerna ska stå för en kostnad som uppstår mellan två statliga ersättningar. Arbetsmarknadsnämnden föreslår att kommunerna ska lyftas av ansvaret för glappet. Glappet kan istället hanteras genom direktanvisning till etableringsprogrammet och utbetalning av etableringsersättning, eller att den sista LMA-utbetalningen höjs till en nivå som täcker glappet eller genom införande av ett "startbidrag" som ges i anslutning till beslut om uppehållstillstånd.

Etableringsersättning

Etableringsersättningens nivå är oförändrad sedan etableringsreformen trädde ikraft. Ersättningsnivån vid heltidsdeltagande i aktiviteter genererar ca 6 800 kr/månad i inkomst. Utöver det finns särskilda tillägg att ansöka om. Ett flertal andra statliga ersättningar har höjts de senaste åren (taket i a-kassan, barnbidraget med flera). Det är orimligt att etableringsersättningen inte höjts på nio år med tanke på ökade levnadskostnader. Konsumentprisindex har ökat med cirka 10 procent sedan 2010. Att fler nyanlända med etableringsersättning behöver kompletterande försörjningsstöd är inte i linje med etableringsreformens intention.

Sedan 2016 har Uppsala kommun betalat ut ca 150 miljoner kronor i kompletterande bistånd på grund av otillräcklig etableringsersättning. Uppsala kommun har även utrett behovet av kompletterande bistånd under etableringen och undersökningen visar att 76 procent av de inskrivna i etableringen erhöll kompletterande bistånd under sina första två år i programmet. Utredningen visar även att perioden som etableringsersättning utgår är för kort då 54 procent har kompletterande bistånd 3-5 år efter etableringsprogrammets start.

Arbetsmarknadsnämnden föreslår att etableringsprogrammet och ersättningen är flexibelt i tid, likt lagförslaget i Norge om en introduktionstid om tre månader till fyra år beroende av individens förutsättningar. Etableringsersättningen bör räknas upp till en nivå som gör det möjligt att klara sig på sin etableringsersättning.

Jobbstimulans

I Socialstyrelsens uppföljning av reformen med jobbstimulans framgår att det finns en inlåsningseffekt. Många uppbär ekonomiskt bistånd trots att de arbetar och har inkomster över försörjningsstödsnivå. Denna effekt gör att målet med självförsörjning inte uppnås. Samma uppföljning visar att reformen inte lett till fler avslut från ekonomiskt bistånd och heller inte ökat hushållens arbetstid mot tidigare. Utöver detta är administrationen av jobbstimulansen tid- och resurskrävande för kommunerna. I Uppsala förekommer ca 400 unika hushåll med jobbstimulans i beräkningen av ekonomiskt bistånd.

En liknande åtgärd fanns inom etableringen då nyanlända kunde arbeta och samtidigt behålla sin etableringsersättning under 6 månader. Detta togs bort för att uppnå en normaliseringseffekt.

Arbetsmarknadsnämnden anser att jobbstimulansen ska avskaffas, då uppföljningar och utvärderingar inte kunnat visa på den effekt man vill uppnå, den motverkar människors väg ut från bidragsberoende och ökar kommunens kostnader för ekonomiskt bistånd.

Individanpassat försörjningsstöd

Ett individanpassat försörjningsstöd gör det tydligt att det är varje individs eget ansvar att bidra till sin försörjning. Detta stärker individens självständighet. Individanpassat försörjningsstöd minskar risken att särskilt kvinnor hamnar i sin partners ekonomiska makt.

Individanpassat försörjningsstöd ligger i linje med den utredning som gjordes inför etableringsreformen (SOU 2008:58) där individuell etableringsersättning motiveras med att det är bra för jämställdheten att ersättningen beräknas och utbetalas individuellt. Det signalerar och ger incitament om att båda makarna måste vara aktiva och bidra till hushållets försörjning.

Ekonomisk självständighet är ett av sex jämställdhetspolitiska mål och borde således gälla även försörjningsstöd. I målen anges: ”En utgångspunkt är att kvinnor och män ses som individuellt ansvariga för sin försörjning.”

Utifrån ovanstående föreslår arbetsmarknadsnämnden att försörjningsstöd likt etableringsersättning och andra ersättningar ska vara individuell.

Arbetsmarknadsnämnden

Mohamad Hassan
Ordförande

Lotta von Wowern
Sekreterare